

— APARE IN FIECARE LUNĂ DE DOUË-ORI —

Abonamentul : 6 coroane (8 franci) — Redacția : str. Lemnelor 39. — Administrația : str. Lemnelor 44.

DUET.

— ROMAN —

Capitolul V.

(Urmare.)

Hale unul dintre prietenii cei mai buni ai mire lui, era îndispus. Să părea arțăgos. Dispoziția-i deprimată, ploaia permanentă din capitala Engliterei și nervositatea caracteristică situației lui, pe Camilo era mai să-l facă să despereze. Spre norocul lor, Jac Selby a pătruns întocmai ca razele binefăcătoare ale soarelui în odaia lor. Mirele nostru, văzându-l vioiu, cu față surizătoare, — poate și pentru-că îi reamintea puțin pe a Magdei, — dintr'odată s'a înveselit.

— Cum te simți, Crosse? Ce faci, Hale? Scusați pentru manierele mele de sat, necioplite, că am intrat așa la voi. P'arc'ai fi un călugăr, așa impresie îmi faci.

— Zeu, sunt cam pe gânduri.

— Șampania aia miserabilă, eftină, e pricina la toate. De geaba, nu e pentru copii să nu doarmă noaptea. Bea cu mine un whisky cu sodă. Nu-ți trebuie? Hale, scutură-l o lecuță pe moșul, tu ai să-ți aprinzi paie în cap, dacă nu te prezenți punctual cu omul tău. E drept că ieri seară am luat cam prea mult mai multdecât ar fi trebuit, din ce a fost bun.

N'ați putut dejuna? Nici eu n'am putut. Nu mi-a trebuit altceva decât sodă.

— Cum se află dincolo la hotel Langham? — întreba Camilo iritat.

— Oh, admirabil! Drept, că pe Magda n'am văzut-o. Se pregătește pentru paradă.

— Nu gândești, că ar fi bine, să mergem, să-i vedem.

— Doamne ferește! Cum să gândească așa ceva! Ar fi contra bontonului. Ai grijă, Hale nu-l lăsa! Stai băete mai pe încetul!

— Nu se cade, Crosse într'adevăr nu se cade! zise Hale serios.

— Ce prostie. Perd aici timpul fără de a face nimic, pe când acolo poate aș fi de ceva folos, cel puțin i-aș incuraja. Repede, trăsura e aici.

— Hoho, băete! Stai numai, dragul meu. Hale, prinde-l numai și-l ține bine!

Camilo s'a lăsat pe un divan și mormăi ceva, condamnând obiceiurile convenționale.

— N'avem ce face, dragul meu. Asta e procedura corectă.

— Nu fi deprimat, Crosse împacă-te cu soarta. Să vezi, cum o merge totul strună, numai să începem odată. Am invitat și doi camerazi de ai mei, admirabili băieți amândoi, ca doi bălauri. Să vezi ce-o să punem la cale numai să treacă parada dela biserică.

Camilo cam moros și neluându-și ochii de pe arătătorul cesornicului asculta satira tinărului sub ocotenenț și răspunsurile mai serioase ale paranimfului. În sfârșit se sculă, își luă mânușile și pălăria.

— Zece și jumătate — strigă el. — Veniți. Nu mai aștept. Trebuie să facem ceva. E timpul, să mergem la biserică.

— La rînd, marș, la biserică! — strigă Jac. — Dar stați! Și eu l-am fost frate de mire. Visitează-l din fir în pîr. Grijește, să fie toate în ordine. Inelul? În ordine. Bani preotului? Asemenea. Dar bani de bacșiș? Bine. La dreapta, marș! dar nu în pas gimnastic.

Cât ce s'a pus în mișcare, i-a venit și lui Camilo dispoziția. Povestea vesel pe drum, întrecându-se cu sublocotenențul.

— Ei, nu l-am pus în picioare? — esclama Jac triumfător — se vede, că nu de geaba ne-am ostenit în ultimele douăzeci și patru de ceasuri. Ei așa îmi place, — e iute ca piperul! așa nu capeti ori și unde, așa ceva trebuie să se nască. E aprig, ca un bălaur. Ei, iacă suntem la biserică.

O biserică veche, scundă. Ușa era deschisă. Au intrat în interiorul întunecos, așezându-se în banchetele înalte. Intocmai cum, cu un singur pas, ar fi ajuns din secolul al nou-zecelea într'al cincisprezecelea.

Hale s'a apropiat de cronic și îi ceru informații.

— Trei cununii avem, — la care ați venit?

— Crosse și Selby e numele mirilor.

— Ei, da aici le e numele. Punct la 11 ore. Parochul nostru e om grozav de punctuos și ar fi bine, dacă v'ați ocupa locurile mai înainte

— E ceva incurcătură? — întreba Camilo pe Hale, care venia către ei.

— Nici vorbă.

— Dar ce spunea creștinul?

— Nimic. Ne-a confundat cu altcineva.

— Putem merge mai înainte?

— Sigur.

Sgomotul pașilor răsuna în biserică deșertă, mergînd pînă la altar. Camilo era îngrijorat și și pipăi inelul, să vadă, nu cumva îi lipsește. Biletul de 5 funți, menit pentru preot încă îl puse la loc mai bun, să-l poată găsi mai ușor.

Nu peste mult intră familia Selby, pe ușa principală a bisericii. Bătrânul Selby, înroșit, conducea pe Magda de braț. Mireasa era palidă, dar foarte drăguță, cu ochii plânși și cu expresiunea serioasă a feți

După ea sorioara mai tinără și... frumoasa prietină a miresei, Nelly Sheridan, ambele în toalete rosa, cu pălării crep-rosa, cu pene albe de struț. Mireasa avea rochia sură de voiaj, pe care o amintea în scrisoarea lui Camilo. Coloarea-i blîndă se potrivea foarte drăguț la obrăzorul ei serios și emoționat. Mai îndărăt venia mama încă tot tinără și elegantă a miresei, a cărei formă frumoasă, umblet și ținută grațioasă sămăna foarte mult cu a Magdei. Cât ce au apărut la intrare, pe Camilo nu l-au mai putut reținea la moment a fost înaintea Magdei și îi stringea mînuța grațioasă. Ajuns la dreapta miresei, a venit cu ea înaintea altarului, unde familia s'a așezat în două grupuri, încunjurînd pe fericita păreche. Chiar în acel moment cesornicul din turn a bătut unsprezece ore iar parochul grăbia înaintea altarului. Pentru el asta era lucru neînsemnat și de toate zilele. Camilo și Magda priviau uimiți, cât de cu ușurință își ia cartea de rugăciuni și începe la ceremonie. Lor totul li se părea atît de nou, atît de serios și atît de important încît își închipuiau ritual de ceva mistic, emoționător; și iacă acest mic om, care pe lângă altele se luptă și cu câtarul, îi unește pentru vecie așa de indiferent și cu maniere de expert. Fărăste, că împărțind emoțiunea pe o mie de cununii la an, nu multă emoțiune putea să jertfească pentru câte una.

După cetirea rugăciunilor și explicărilor introductive, preotul se adresa cu următoarele către Camilo!

— Vrei să iei de soție pe această fecioară, ca după poruncile Domnului împreună să trăiți în taina sfîntă a căsătoriei? Vrei să o iubești, să o sprijinești, s'o cinstești, de-o potrivă la boală, ca și la sănătate, și părăsind pentru ea pe ori cine altul, să te alipești nimiai de ea, cât veți trăi în cărările Domnului.

— Vreu! — exclamă Camilo plin de hotărîre.

— Și tu vrei să fii soția acestui bărbat ca după poruncile Domnului împreună să trăiți în taina sfîntă a căsătoriei! Vei să-i te supui și să-l ascuți, vei să-l iubești, să-l cinstești și să-l prețuiești și părăsind pentru dînsul pe ori cine, să-l însotești și lângă dînsul să rămăi, cât veți trăi în cărările Domnului.

— Vreu! — răspuse Magda din adîncul inimei.

— Cine mărită pe fecioara această după acest bărbat?

— Eu, John Selby, — tatăl fetei.

Apoi au spus după preot fatalele cuvînt:

— Făgăduiesc, că de azi voi fi cu tine, în bine și în rîu, în miserie și bogăție de-o potrivă, ca să ne iubim, cinstim și sprijinim unul pe altul, pînă ce moartea din porunca lui Dumnezeu nu ne va despărți: Așa să-mi ajute Dumnezeu!

— Inelul! Inelul — șopti Hale.

— Inelul, tu uitucule! șopti tinărul sublocotenenț.

Camilo incepu a căuta ca un seos din minți și se înțelege în ultimul busunar găsi inelul. Dar bancnota n'a găsit-o nicăiri. Deși știa bine că a pus-o într'un loc sigur. Unde putea fi? În sfârșit a găsit. Inelul și bancnota le-a dat preotului. Inelul i l-a reinapoiat. Apoi Magda și-a întins mânășita albă, iar Camilo i-a pus pe deget veriga de aur.

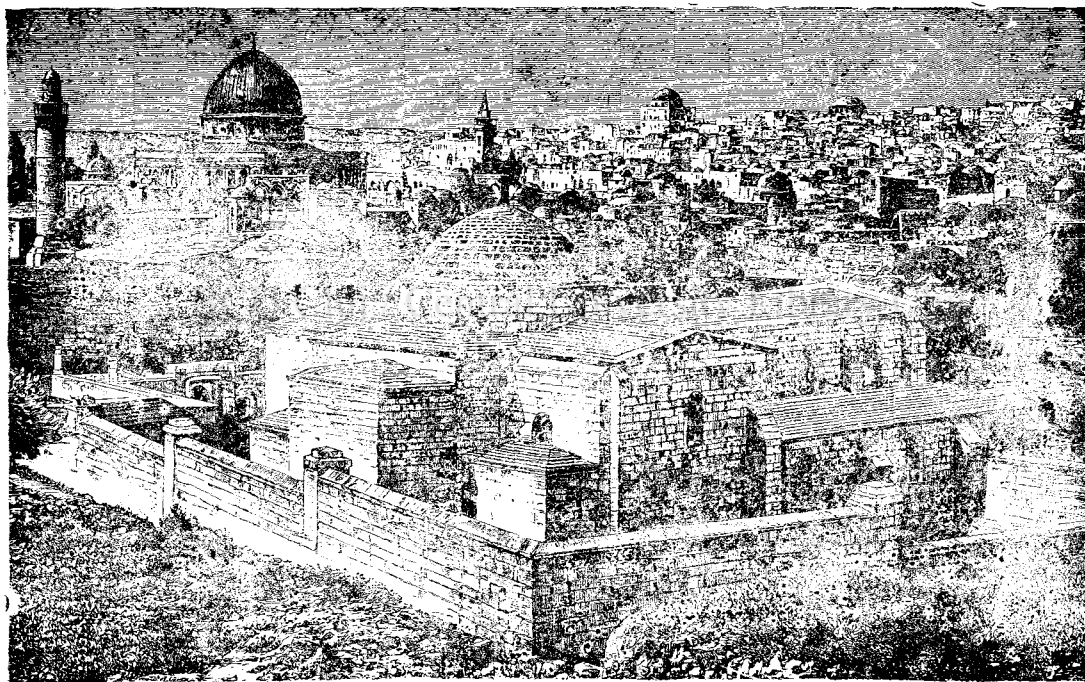
— Cu acest inel te leg de mine, — zise Camilo, — și te ador cu tot trupul — (aici s'a împedecat și a mai adaus în sine, precum și cu întreg sufletul) — și tot ce am pe pământ îți dau ție.

Dup'aceea a urmat rugăciune și preotul a pus mâna unuia într'a celuiialalt, mâna cea puternică bru-

netă și cea frumoasă albă, pe a cărui deget strălucia inelul.

— Pe cei ce D-zeu i-a legat omul să nu-i deslege nici odată, — zise preotul. — Dup'aceea Camilo Crosse și Magda Selby au declarat, că din voie liberă pășesc la căsătorie și înaintea lui D-zeu și a celor de față își jură credință vecinică, pecetluindu-și jurământul și prin schimbarea inelului, iar preotul i-a declara de bărbat și soție.

Și cu aceasta s'a sfârșit! Erau legați, ca nimic să nu-i despărtească pe acest pământ. Au îngenunchiat unul lângă altul, câtă vreme preotul a spus cu grabă câți-va psalmi și rugăciuni. Dar Camilo nu mai avea

Vederea unui oraș turcesc.

grije de cele ce se petrec. Sorbia cu privirea figura grațioasă, de față, ce îngenunchia alături de el. Cât de drăguță era, cât de blândă și supusă, cât de bună, cât de frumoasă, și a lui, a lui toată și cu totul, tovarășa credincioasă a vieții!

Ritul s'a sfârșit. Cei de față au încunjurat tinăra păreche și i-au felicitat.

— Primește felicitările mele cele mai sincere, Crosse! — zise Hale.

— Bravo Magda! Ai fost drăguță. Sunt îndestulit cu tine, îi striga Jac.

— Toate au mers strună.

— Pofțiți scrieți-vă aici numele — zise preotul. — Vă mulțumesc, totul e în ordine. Vă doare tot binele și nu vreu să vă mai rețin.

Camilo și Magda, cuprinși de o simțire visionară au eșit din biserică. Camilo fălos și cu capul ridicat Magda blândă și fricoasă. Birjele așteptau. Camilo și-a ridicat nevasta în cea dintâiu, a sărit după ea și au plecat.

Magda adese ori a fost cu Camilo, singuri în trăsură, dar acum odată să simțea confusă și fricoasă, Cununia, cu impresiunile și povețele proprii ei, a înfricat-o și a mai întristat-o. Abia cuteza să privească la bărbatul său. Dar Camilo imediat a conturbat-o în serioșitatea ei.

— Mă rog, numele? zise el.

— A, Camilo!

— E permis să-ți aflu numele.

— Ei, dar îl știi.

— Ei dar pentru aceea spune-mi-l.

— Magda.

— Și mai cum?

— Magda Crosse, — ah Camilo!

— Tu dragă și scumpă! Oh, cât de admirabil sună! Oh, Magda ce drăguță e viața! Cât de admirabilă e ploaia. Nu e admirabilă oare strada asta plină de noroiu? Nu e admirabil totul și nu sunt eu oare omul cel mai fericit pe acest pământ -- o, nespuse de fericit. Scumpa mea, dă-mi mâna, s'o simțesc într'a mea. Spune, dragă, doară nu ești speriată? Ori da?

— Acum nu sunt.

— Ei dar ai fost?

— Adineaori, puțin, oh Camilo, nu ți'o fi urit de mine, așa-i că nu? Mi s'ar zdrobi inima, dacă ți s'ar uri de mine.

— Să mi se urească de tine! Cerule îndurător! Ei, știi ce am făcut, până ce preotul a cetit binecuvântările?

— Știu, ce ai făcut. Ai făcut ce nu trebuie să faci.

— Ei, ce-am făcut?

— Te-ai uitat la mine într'una.

— Cum tu ai văzut, că m'am uitat?

— Nu, dar am simțit.

— E drept, nu pot nega. Dar m'am și rugat.

— Intr'adevăr Camilo?

— Când te-am văzut ingenuchind lângă mine așa drăguță, așa de bună, așa de nevinovată, atunci am înțeles numai cu adevărat, că pentru întreagă viața ești a mea, și din adinecul inimei mi-am dorit, că mai bine, decât să te ofensez vr'odată cu gândul, cu cuvântul sau cu fapta, mai bine să mă prăpădesc în această clipită, înainte de ce te-aș fi putut ofensa.

— Oh, Camilo, ce rugăciune grozavă.

— Eșită din inimă, n'am ce face. Oh, draga mea, tu ești adevărat inger a lui D-zeu, trimis în viață, cea mai blândă, cea mai simțitoare și cea mai frumoasă creatură aici pe pământ, și dacă va vrea D-zeu, eu încă mă voi îngriji, să fii așa. Și dacă cândva m'aș ridica cu cuvântul sau cu fapta în contra ta, adă-mi aminte de acest moment. Și eu îți promit, că mă voi îndrepta, să mă apropiu mai mult de tine, ca să nu mă fac cu totul nevrednic de amorul nostru. Astfel influențând unul asupra altuia, ne vom îndrepta și vom crește în înțelepciune și tot, ce va fi în noi mai bun și nobil, se va începe din ziua cununiei noastre. Ei vezi, asta e opinia mea despre eununie și cu asta să închiem prima scrisoare, care nici că s'ar putea altcum, când n'ar fi permis să-ți săruți scumpa soțioară, când geamul trăsorii e acoperit de picuri de ploaie, — tu inger drag și scump, tu!

O pălărie cu bord lat, cu pene de struț, nu e de fel potrivită, când cineva e pe drum, într'o birjă, cu geamurile întunecate de ploaie, alături de bărbătețul atât de amorisat. Camilo a făcut pe soțioara lui, să înțeleagă acest lucru și când au ajuns înaintea hotelului Langham, abia puteau să găsească locul multelor ace de pălărie. După dejun au plecat la gara Victoria, să voiajeze în Brighton. Jac Selby și cei doi camerazi pururea veseli, cari ar fi asigurat tinerei părechi și nemurirea, dacă nemurirea s'ar fi putut câștiga cu ciocnirea continuă și cu golirea până în fund a păharelor, s'au aprovisionat din vreme cu bonboane, cu o grămadă de păpuși vechi și cu alte lucruri de svirlit, adoptate de obicei și superstițiune. Dar la cererea Magdei, spusă la ureche, de a pleca fără nici o senzație. Camilo cu o mutră din cale afară de serioasă, a adus pe cei trei tineri iar în odaia de mâncare, i-a încuiat pe din afară și a dat cheia cu un Napoleon — d'or la chelner, ca să nu dea drumul la arestanți până ce nu vor fi plecat. Și astfel liniștiți și serioși au plecat pe primul drum, — pe drumul, care e începutul pe cărarea vieții și a cărui țintă ochiul nu o poate vedea.

Capitolul VII.

Păcăleală

S'a petrecut în Brighton, în spațioasa sufragerie a hotelului Metropol. Magda și Camilo ședeau la masa lor de lângă fereastră, unde dejunau de obicei. Înaintea lor pe fața de masă albă ca zăpada era o farfurie cu cotlett roșit, garnisit cu puré de cartofi. Puțin în depărtare, dar mai imediat lângă fereastră se întindea albastra mare, pe ale cărei îmbătătoare unde numai ici colea se ivea câte o barcă. În zarea depărtată a orizontului, închideau privirea nori albi, selipicioși. Admirabili de drăguță era priveliștea aceasta fermecătoare din depărtare. În acest moment mai mult farmec avea pentru dinșii aceea ce era imediat înaintea ochilor lor. Tinera păreche gustase binișor din dejun.

Magda, cu acomodarea proprie femeilor, — cu acest dar moștenit, care poate că de aceea s'a dezvoltat cu atâta desăvârșire, pentru-că de când e lumea, femeia a fost necesită să-și afle fericirea într'o situație, pe care nu ea și-a ales-o, — s'a orientat ușor și cu multă drăgălășie în noul ei rol. În costumul ei vînat și cu pălăria-i de matroz, cu roșata arșitei de ieri pe față, era adevăratul chip al frumuseții de femeie fericită și sănătoasă. Camilo însă era într'un foarte potrivit costum de vislaș, pentru-că cum se vedea de pe mâni, cea mai mare parte a timpului o petreceau pe apă. Conversația, pecat, era în sfere cu mult mai joase acum, de cât când i-am auzit mai pe urmă.

— Ah, nu mai pot de foame!

— Și eu, Camilo dragă.

— Bine, mai mănâncă un cotlet.

— Mulțumesc, dragă.

— Și cartofi.

— Te rog puțin.

— Eu totdeauna credeam, că în săptămânile de miere oamenii trăiesc numai din dragoste.

— Ei vezi, nu-i scandal? Ce prozaici ne-am făcut, Camilo dragă.

— Ei, ce să facem, așa e natura omenească! Minte sănătoasă în trup sănătos. Ești așa de gentilă să-mi dai crastaveții cu oțet?

— Fericit ești, Camilo dragă?

— Mai mare și mai deplină fericire nu pot pot să-mi doresc.

— Ești deplin sigur, că ești de tot fericit?

— Mai sigur n'am fost nici odată.

— Așa mă simt de fericită, când te aud vorbind așa.

— Dar tu, scumpă?

— Oh, dragă Camilo, eu trăiesc ca într'un vis, sburând pe nori de aur. Ei dar mâna ta! Știu că te doare!

— Oh, de fel nu mă doare.

— Ei, lopata aia grea e cauza.

— Ei și că nu sunt obicinuit cu lopata. În Woking nu e, unde să se plimbe omul cu barca. Ei dar ce admirabilă a fost excursiunea noastră. Cât de drăgălașă a fost rentoarcerea la lună, pe acel drum argintiu, ce se resfăta înaintea noastră în oglinda apei! Iar noi numai singuri, singurei. Ceva încântător.

— Nu voiu uita nici odată!

— De seară iar mergem.

— Ei, dar palma ta, umflată?

— Nu-mi pasă de nimic. Ei, ducem și undița cu noi și probăm să prindem pești.

— Oh, ce bine o fi!

— După amiază ne plimbăm cu trăsura, dacă vei avea plăcere. Ei, încă acest ultim cotlet să-l mănânc, dragă.

— Merți, eu nu mai pot.

— Nu? Ei, decât să rămânem de pagubă, mai bine mi-l dă mie! Zeu, Magda dragă, aș vrea să-ți spun ceva, dar serios. Dar dacă te uii așa la mine, apoi nu se poate. Zeu, fără glumă, trebuie să ai mai multă grijă înaintea chelnerilor.

— Pentru-ce dragă?

— Ei, pentru-că pânăcum toate au reușit de minune. Nimenui nu-i trece prin minte și nici nu are să-i treacă, numai să avem puțină grijă. Chelnerul cel gras e convins, că suntem bătrâni. Numai cât ieri seară, la cină, n'a trebuit mult, să nu ne tradezi.

— Nu spune, Camilo.

— Nu mă privi, cu ochi așa galeși de amoreșată, draga mea. Îți spun drept, că tu n'ai fi fost bună de conspirator. Eu încă am adevărat talent pentru lucruri d'astea, întocmai ca pentru ori-ce prostii. Pentru aceea de nime să nu-ți fie frică.

— Ei, dar ce am spus? Imi pare, zeu, rău, dar așa am avut grija.

— Ei, mai întâiu și întâiu, nu trebuie să întreb, că ce îmi place mai bine: piperul sau paprica? Apoi...

— Ce, mai ieste ceva?

— Ei ghetele. Ai întrebat, că le-am cumpărat în Londra sau în Woking.

— Oh, vai de mine!

— Ei și pe urmă...

— Doară n'am mai spus ceva! Oh, Camilo dragă!

— Apoi într'ună spui, că „*al meu!*” Acest cuvânt n'ar fi permis să-l pronunți. Totdeauna numai „*al nostru.*”

— Știu, știu, a fost când am spus, că apa săratu mi-a ruinat, nu, ni-a ruinat palăria noastră.

— Nu asta. Asta a fost potrivită. Dar bagajul nostru, hainele noastre și celelalte mai departe, — înțelege-mă?

— Ei, cum nu! Oh, cât sunt de nesocotită. Așa dar chelnerul știe tot. Oh, Camilo ce să facem?

— Cum să știe? Nu știe nimic. Sunt convins, că nu știe nimic. Se vede, că înțelege cam greu. Nu l-am scăpat din ochi. De altcum eu cu câteva observații am dres totul.

— Cu ce ai amintit despre voiajul nostru din Tirol?

— Da.

— Oh, Camilo, cum ai *cutezat* să spui așa ceva? Ei și pe urmă ai amintit, că cât de bine ne-am simțit singuri singurei în hotelul acela din Elveția.

— Asta a fost adevărată inspirație. Cu asta am reușit, să-l inducem cu totul în eroare.

— Apoi ce n'ai mai vorbit despre cabinele înfundate ale vaporului de pe oceanul atlantic. Mai n'am roșit ascultându-te.

— Ei dar, n'ai văzut, cum își ascuția amîndouă urechile? Mai numai nu se vedea.

— Mi-ar plăcea, să știu, că oare el crezut-a? Mi se pare că fetele, și chelnerii ne urmăresc cu un fel de interesare.

— Draga mea, de multe ori ai să observi în viață, că bărbații se vor arăta cu un anumit interes față de tine.

Magda suridea, dar nu era pe deplin convinsă.

— Poftești cașcaval, dragă?

— Te rog nițel unt.

— Chelner, adă puțin unt și stilton. — Află dragă,

că noi stricăm totul cu aceea, că suntem prea dragă-
lași unul față de altul înaintea altora. — Veteranii nu
au acest obicei. Ei țin de prisos micile atențiuni, —
deși nu au dreptate. Ei dar chiar cu asta dovedesc,
că sunt *veterani*. Dar noi chiar cu aceasta ne tradăm.

— Ei, vezi, eu nici nu m'am gândit la lucrul
acesta.

— Dar dacă vrei, ca chelnerul cel gros să fie
în clar cu situația și să nu-și facă gânduri, apoi ara-
tă-te grobiană față de mine.

— Sau tu, Camilo, față de mine.

— Ei, n'ai să te superi?

— Să mă bați și să mă legi și n'aș putea, —
ba chiar când e vorba despre un lucru atât de mare.

— Ei vezi, nici eu n'aș putea să mă supăr.

— Nici nu are înțeles. Totul e numai joc.

— Se înțelege. Totul e glumă.

— Ei, atunci pentru ce nu vrei?

— Ei, dar tu pentru-ce nu vrei?

— Vine chelnerul îndărăt, înainte de a ne putea
invoi. Uită-te. Am un ban în mână. Spic sau cap,
— cine pierde, trebuie să înceapă cu grobianitățile.
Bine?...

— Bine.

— Să vedem?

— Cap!

— Chiar pentru aceea e spic.

— Ei, vai!

— Vezi, că tu trebuie să fii grobiană! Incepe
numai. E aici chelnerul.

Chelnerul se apropia de ei, în mână cu un elastic
stilton, verde-brunet. Plin de demnitate puse farfuria
pe masă.

— Admirabil e stiltonul acesta, — observă Camilo.

Magda cu încordare nebună încerca să spună ceva
grobianitate.

— Nu înțeleg, dragă cum îl afli așa admirabil.
— a fost cea mai mare grobianitate, de care a fost
capabilă.

N'a fost ceva prea aspru, dar a avut un admi-
rabil efect asupra chelnerului, care l'a făcut la stânga
împrejur și a plecat în goană.

— Ei, vezi, ai ofensat pe chelner, esclamă Camilo.

— Ce crezi, Camilo dragă, oare unde a plecat
în goană.

— A mers să se plângă la directorul, pentru
tratamentul tău.

— Doară nu spui serios? Ei, spune, Camilo!
Oh, cel puțin de n'aș fi fost necruțătoare. Vai, vine
îndărăt.

— Nu face nimic. Se n'ai grijă de mine — o
asigură Camilo.

O întregă procesiune se apropia de ei, în frunte

chelnerul cel gros, care aducea o mare farfurie aco-
pentă, de caș. După el venia al doilea, cu două far-
furii mici și pe urmă al treilea, cu ceva prav gal-
bin pe o farfurie.

— Pofțiți doamnă, aici vă putem servi cu gor-
gonzola — începu chelnerul cu receală. — Îndărăt e
camambert și gruyere, precum și parmezan foarte fin
răzălit. Regretăm foarte mult, că stiltonul nu v'a con-
venit, doamna mea.

Magda cu un chip de părere de rău a luat nițel
gorgonzala și era foarte genată. Camilo începu să
ridă cu hohot.

— Eu n'am zis să fii grobiană cu cașcavalul, ci
cu mine, — zise, după isprăvirea procesiunii.

— Ei, am spus și eu ce am putut, Camilo dragă,
— eu ție t'am contrazis.

— Oh, într'adevăr scandalosă purtare.

— Și am ofensat pe bietul chelner.

— Da, și nici n'are să ți'o ierte până ce nu-i
lauzi stiltonul.

— Și mă tem, că de acum înainte mai puțin
are să ne țină de veterani.

— Nu fi supărată, las numai pe mine, că dreg eu.
E imposibil, că suvenirile istorisite de mine să nu-l fi
convins. Căci altfel ași abzice de toată speranța.

— Ce noroc pentru Camilo, că n'a auzit dealogul
dintre chelnerul cel gros și camerieră. Un gingaș sen-
timent îi făcea să simpatizeze și repausul de o jumê-
tate de oră de după-amiază îl întrebunțau, ca să pove-
tească pe tinera noastră păreche.

— Draguță păreche, așa-e Iohn? — zise came-
riera, cu mutră de espart. — Nici nu-mi aduc aminte
să fi văzut așa o păreche dela sezonul cununiilor din
anul trecut.

— Eu n'aș putea zice, — adause chelnerul, cu
simț critic. — Bărbatul e ceva, tânăr frumos și svelt
plin de curaj.

— Ei dar cu femeea ce ai?

— Ei, cum iai, e chestie de gust, — răspuse
chelnerul. — Mie-mi îmi plac cele mai pline ceva. Ei
maniera ei apoi e de tot nostimă. Să fi văzut cum
a strîmbat nasul la dejun, când a văzut stiltonul.

— A strîmbat nasul? Cum se poate? Ei și mie
mi s'a părut așa de blândă și de plăcută.

— Se poate, dar îți spun, că e curioasă păre-
chiușă. Bine că în fine s'au legat de-olaltă.

— Pentru ce?

— Pentru-că se vede, că și mai înainte erau îm-
preună. Am auzit din gura lor și mai n'am roșit au-
zindu-i. Grozav, îți pot spune, că e grozav.

— Nu spune flecuri de astea!

— Ei, dacă îți spun, Janett, nici eu n'am vrut
să-mi cred urechilor. Știm sigur, de alteam dovedește

și Times de azi, că cununia le-a fost Mercuria trecută, și ori crezi, ori nu, vorbiau cum au călătorit împreună în străinătate.

— Nu spune, John!

— Ei, și spuneau cum au fost singuri singure! într'un hotel din Elveția.

— Oh, cerule îndurător!

— Și pe un vapor!

— Ei, apoi să mai creadă omul, în viciață nu mai cred la nime nimic!

— Îți spun că e nostimă păreche. Ei, dar am să le dau să înțeleagă, că știu totul. De seară am să pun înaintea Domnului numărul de azi din „Times.“

— Bine, așa le trebuie! Ei dar nu spune, că ai auzit din gura lor John, n'ăși fi crezut nici odată. Așa nu mai știe omul nici în cine să se mai încreadă.

Magda și Camilo după cină conversan lângă un păhar de vin de Porto, când se apropie chelnerul și le zise încet:

— Scusați dar ați văzut în Times?

— În Times? Ce?

Poftiți aici, am crezut, că are să ve intereseze, și pe cucoana, Domnul meu.

Le-a pus înainte foaia, arătând cu degetul la câte-va șire din colțul stâng de-asupra, și apoi retrăgându-se discret. Camilo privi spăriat la foaie.

— Magda, rudele tale, totuși ne-au dat în gazetă.

— Cununia noastră?

Iacă aici din cuvint în cuvint! Crosse-Selby. În 30 Iunie în biserica St. Monica părintele John Tudwell a cununat pe Camilo Crosse din Woking cu Magda Selby, fiica mai mare a d-lui Robert Selby, din St.-Albans.

— Oh, doamne, Magda! Ce să facem?

— Pentru-ce dragă? Nu-i un năcaz așa de mare.

— Nu-i năcaz, dar vezi, e... grozav!

— Ei, mie nu-mi pasă și dacă știe lumea.

— Dar suvenirile mele, Magda? Călătoria din Tirol! Hotelul din Helveția! Vaporul! Oh, doamne. Chiar am nimerit.

Magda nu putea de ris,

Așa și trebuie bărbăte! Ei vezi, nici tu nu ești mai bun conspirator decât mine. Acum numai una-ți rămâne de făcut. Dă un bacșiș la chelner spune-i drept totul și să nu-i mai umble gura de altă dată.

Astfel s'a sfârșit încercarea, care a făcut-o încă atâția alții, și cari încă s'au păcălit. Invățați din patania altora, iubite cetitorule și mai iubită cetitoare, pe când va veni rândul și la voi.

(Va urma.)

+ Ștefan V. Velțian.

De mult am cetit o notiță în „Unirea“ și „Tri-buna“, că d-l Ștefan V. Velțian a murit în urma unei nenorociri.

Cetitorii noștri își vor aduce aminte de colaboratorul nostru, din a cărui condeiu au cetit și în anul acesta câteva drăguțe povești, dintre cari „Din ale lunei valuri“, începută în nr. 7 a fost dovadă despre un adevărat talent tinăr, în desvoltare. Câteva poezii drăguțe încă am publicat, cari asemenea ne făceau să sperăm mult dela tinărul, care așa de limpuru a plecat dintre noi.

Un prieten bun al răposatului Velțian, d-l Iosif Bogdan ne-a comunicat datele despre cazul atât de trist cu iubitul nostru colaborator, cum și câteva poezii și schițe ce cu câteva zile mai înainte le scrisese Velțian și le pregătise să le trimeată „Revistei“ noastre.

Iată scrisoarea d-lui Bogdan.

Sunt sigur, că v'a ajuns la cunoștință tristul cas, întâmplat cu clericul absolut de anul II, Ștefan oarecândva Velțian, din comuna Veștem (lângă Sibiu.) Cea-ce s'a publicat până acum în ziarele noastre „Tri-

buna“ și „Unirea“ despre moartea lui, a fost de un cuprins prea scurt, ba mulți din cetitorii, cari l'au cunoscut, se vor întreba, că oare în ce împrejurări s'au întâmplat toate aceste! Eu ca un coleg și bun amic m'am interesat în cauză și prin 2 corespondențe (mai bine zis epistole) am rugat pe un respectiv domn din același sat, care știe despre toate, să-mi scrie, cea-ce știe. În fine mi-a și răspuns. Cea-ce mi-a scris Vă comunic și D-voastre.

„Joi la tăierea capului Stului Ioan (11 Sept. n.) S. Velțian și învățătorul Doican au eșit la preumblare câtră câmp. Fiind căldură se reîntorc pe la oarele 2 p. m. și ambii intră la primarul, pe care-l află durmind. Voind visitorii, ca scularea primarului să fie cu oarecare ceremonie: Doican l'acopere c'un ștergar, iar Velțian luând o carte în mână „îl prohodesc,“ la acestea să trezește primarul. Dup'aceea vizitează șerparul primarului, în care aflând bani. Velțian îi ia, dup'aceea iarăși îi restituie. Velțian înhață în glumă pe primar, cu care era prieten bun și vrea din nou să-i iee banii. — Vede într'acea Velțian atârnat de părete un revolver, îl ia și-l

îndreaptă spre primar cu cuvintele: „Griji că te împuşc!“
 Încetătorul Doican și tatăl primarului, un moșneag de 80 ani, îl fac atent pe Velțian, să nu se joace cu revolverul că-i încărcat. Într'acea se ridică de pe pat primarul, și zice în glumă: „Doar și eu am pușcă.“ Luând-o în mână privește întrênsa, dar nu observă (nimic) că-i încărcată. O îndreaptă spre Velțian (carele stătea nepăsător întins cu revolverul asupra lui, din nefericire sloboade pușca și Velțian pică jos. Mai mulți l'au dus la casa părințească, care era vis-a vis cu primarul. Iși recapătă apoi conștiința Velțian și mărturisește că: primarul nu-i de vină, ni-am jucat.“ În urmă își perde conștiința pentru tot-deauna și după o agonie de 1¹/₂ oare se sfârșește acel tânăr de mari speranțe, care prin talentul său duse până acum bune semne prin activitatea sa. „Odihnească în pace!“

P. S. La cele scrise în corespondențe, voi mai alătura următoarele:

Vineri 12/IX comisia judiciară din Sibiu sectionându-l a constatat, că glonțul a străbătut pe sub inimă și a eșit pe la spate nimicind în calea sa rărunchele stâng și splina (după-cum mi-se scrie din Vestem.)

Poesia „Clipe“ a purisat-o cu 2 zile înainte de moarte. Celelalte le-am aflat eu între manuscrisele-i rămase în Blaj, dintre cari poesia: „Pocăit“ eu am scris-o în pur, nefiind purisată. Toate acestea le trimet spre publicare Revistei D-voastre, căci aceasta a și fost dorința regretatului meu coleg. Rogu-vă de se poate să se publice.

Date biografice: Născut în Vestem la 1881 din părinți agricultori. Studiă la Blaj până pe clasa VI. Merse apoi la Năsăud pe cl. VII și VIII, unde depuse și maturitatea, iar 2 ani îi petrecu în seminarul archidiececan din Blaj.

Blaj 20/X 1902.

Iosif Bogdan.

teolog an. II.

Lăsăm acum să urmeze următoarea schiță, care ni-a trimis-o d-l Bogdan cu alte câteva versuri.

Lăcrămioare.

— Și de voiuri muri... mamă, să-mi sădești pe mormint flori de primăvară... ca să știe lumea, că în primăvara vieții m'am stins...

— Doar nu ești de moarte scumpă îi răspundea mama ei, cu o voce sfortată — convingătoare... așa e. Și că nu e de moarte?!... — Tu ai să trăești încă, ești tinără... Și încerca s'o asigureze... în credință... — dar era totul o prefacere, ca să poată mângăia un suflet, ce se istoea și stingea... încetul cu încetul... Și mamei ei două lăcrămii alunecară pe față... Dar nu zicea nimic, le ștergea în ascuns, ca să

n'o vadă nimeni. — Ești tinără draga mamei și, o să te faci sănătoasă... ai să fii fericită... îngână biata mamă... dibuind prin casă... Morboasa închise ochii... — Doamne — doamne — dai să mă scol... Și îi făcu semn soțului său să se apropie... Mama ei își făcu de lucru prin celelalte odăi... El se apropie... curios... legănându-se eum se clătina speranța ori cărui om, când e în cumpăna unei nedumeriri. Ea îi luă capul între mânilor slabite, îl privi lung lung lung... ca și când omul ce pleacă departe se uită la un scump juvaer, îl sărută... apăsător, voind parecă întreg sufletul, inima în-treagă să i-o lase... să i-o dea... prin o sărutare.

— Cunoști lăcrămioarele?...

— Da, și ce voești?!

— Zici că te cunoști — El făcu cu capul da. —

— Te rog dacă m'ai iubit o clipă — în viață, ori pentru iubirea mea nesfârșită... să-mi sădești pe mormintul meu — dacă voiuri muri lacrimioare... El se încercă din nou să o mângăie și s'o asigure că nu e de moarte. —

— Ei, tu nu știi, îi șopti ea — eu simțesc, și când voiuri fi rece, sloiul de ghiată vei vedea cu am avut dreptate. — Cum aș vrea să mai trăiesc, căci eram fericită doar tu erai lângă mine... dar nu-mi-e dat, se vede...

Un sărut lung, ultimul sărut, un suris trist... o stringere de mână — o convulsione... și trecu în lumea celor duși...

Vintul își cânta sêlbatica sa doină... ce în liniștea nopții părea un țipet de om închis de viu într'un mormint... un țipet de om, ajuns la culmea desperării.

Și de ce vrei tocmăi lacrimioare o întrebă el... ne mai putându-și stăpâni plânsul...

— Nu plânge... Tu ești bărbat, și lacrimile în ochi de bărbat... stau... nespuse de rău... șterge-ți ochii... Te-am iubit... și acum te las... dar... dar nu plânge... Ascultă! Il restigniră Judeii pe Isus... tu ești preot, ce-ți spun eu, dar Mama lui... era doar mamă și ea... ca toate mamele când e vorba... plângea... vîzându-și odorul sbuciumându-se pe cruce... și luptându-se cu moartea... a plâns destul... și lacrimile Ei, — mă înțelegi! — El tăcu... cufundat în gânduri poate nici n'o auzea cum se cade, ce i spune... — Și lacrimile Ei, D-zeu n'a lăsat să se verse înzădar să le îngită pămîntul... ei le-a prefăcut în flori frumoase... albe curate ca sufletul celei ce le-a vîrsat... și cari crește primăvara, cam pe când l'au... l'au... aici nu mai putu vorbi...

Lăcrămioare, lacrimioare — blânde flori, șoptea el plângend la mormintul ei adesea, voi îmbătați pe trecători cu mirosul vostru, pe când eu vă ud cu lacrimile mele. Voi aveți ceva din mirosul ceresc căci voi umpleți de aroame sufletul omului...

S. V. Velțian.

In agonie.

*Am visat astăzi de tine, ...
Te-am văzut ca și pe Crist,
Pe Golgota lângă cruce,
Și priviai așa de trist!*

*Visuri, voi, mai dați-mi pace,
Mergeți; aici n'aveți loc!
Ce mă 'nbătați tot cu chipuri
Nu-s eu copilă de joc!*

*Visuri! Visuri! nu vă duceți,
Nu mă lăsați așa în foc!
Imi sunteți lumina nopții —
Noaptea zilei fără noroc!*

*Visuri dragi, voi visuri sfinte
Fără voi nici n'as trăi!
Haideți! Pictați iară chipuri,
Dar — tu suflet nu toți!...*

Olga Dorina Poruțiu.

La mort.

Datini și credințe populare românești.

— Din comitatul Hunedoara. —

E datină aproape generală la țeranii români, ca pe mort să-l jelească numai bărbații, umblând cele din tăiu trei zile cu capul descoperit chiar și pe uliță.

Femeile își arată mâhnirea și și durerea ce le mistue, cântându-se (bocindu-se) după mort.

La Români, de cari ne ocupăm acum, încă aflăm, că muierile și fetele mari din minutele, în care mortul și-a închis ochii, până când gliile reci îi astrucă remășițele pămîntesti, se tot „vaietă,” plâng de se zdrobesc și se cântă.

Când sună mai întâiu clopotul cel mic dela biserică vestind moartea cutăruia, femeile mai cu inimă cătră neamul lor mort, se apropie de trupul rece așezat pe masa acoperită cu covoaie, și aplecate cu capul spre repausat se cântă așa:

„Plăteș'e¹ la hărăngași²
Să tragă hărăngile
Să răsun'e³ d'ealurile⁴
Să audă niamurile
Și să iasă 'n calea ta
Să t'e ieie d'e mână
Să t'e ducă 'n cale bună.“

(Rozalia Marcu, femeie în vîrstă. Vetel).

Din minutul, în care „beteagul” a murit, casa se mătură întors, adeca dela țîtinile ușii începînd spre fundul căsii, iar gunoiul se adună sub masa, pe care e așezat mortul și se aruncă afară numai după-ce au plecat cu el la groapă.

„Copirșeul” (coșciug) e făcut de bărdașul satului din scânduri de brad giluite, fără de a se mai fești (colora); tot bărdașul satului face și cruce dar din lemn mai tare (fag ori goron). Crucile sunt la fel atît în formă cât și inscripție (epitaf): două scândurite de brad împreună capeții unghiurilor drepte, formate în partea de sus a crucii, comune iar în stîlpul alb, ce se implantă în pămînt, „se scobesc cu vișeu,” — (instrument de lemnărit), și se negrese cu feș'eală trainică (durabilă) slovile acestea bisericeș'ti (cirile):

„Pomineș'te Doamne pe robu tîu N. — născut la... mort la...”

Arare ori crucea e un stîlp simplu avînd ca pălărie o scândurită de brad.

După-ce popa a sfințit copârșeul se pun la capul mortului (în copirșeu) „curățituri”⁵ d'e copirșeu, peste iele se așază perna⁶ în trei colțuri, umplută fie cu iarbă fie cu curățituri d'e copirșeu; dar cu pene d'e horă⁷ nici odată.“

Mortul e îmbrăcat în hainile lui de sîrbătoare. Capul mortului nu-i obicei să se lase descoperit. Pe picioare mortul are, „toloboni” (ciorapi) gătiți din pinză albă de casă. Singuri junii au cizme, iar fetele mari păpuci, (ghete) ori cizme, cauza e că atît junii, (flăcăi) cât și fetele mari, ca morți, sunt îmbrăcați în haine de cununie. Nu-i lipsește așadară mirelui mort peana de tirg,“ în „clop” (pălărie), nici miresei moarte cununa ei de „uspăț” (nuntă). Nevestele și bătrănila au

¹ „t” = ts (ung).

² clopotari.

³ „n” = ny (ung).

⁴ „d” = gy înmuiaț.

⁵ aschi i.

⁶ perina.

⁷ galită.

capul învilit cu „poselatu“¹ alb dela cununie, „luzii“ (pruncii mici) au pe cap pinză albă de giolgiu.

Când se așează mortul în copirșeu e datină să se pună sub el următoarele lucruri: „Sept'e beuțē (petricele); o sēșere părăsita; o cloambă² de rug; fuior; un dārab d'e țest; o mână d'e țarite d'e grāu d'e varā; nouă poame (prune uscate); ceaptānu (pieptinele) cu care l'or periat (pieptinat) și la bărbați și la brișul cu care l'or ras. Subsuoară la mâna hai d'ireapta să viră un ou d'e găină“ — Aceste lucruri se pun parte pentru ca să nu se prea apropie „Batā-l-crușea“³ de mort, parte din credința, că mortul și dincolo de mormormint își continuă viața aceasta. „Pōamele și oul: ca mortu(l) să nu meargă cu mâna goală la nepoții și neamurile lui din haia lantă lume (ceialaltă lume).

Pōporul crede, că mortul are putere suprafirească de-a duce cu sine „in groapă“ și pe cealaltă membri ai familiei. Ca încercarea lui să fie zădărnică, în casa mortului pentru „n'emocen'ie“ (nemșug) se fac atâtea păpuși simple, (un bit cu pinză albă la vîrf) câte neamuri vii are mortul și se așază sub mort toate pe rînd anumindu-le: „Asta-i pentru capu lui N., asta pentru a lui X. etc.“

În nările, urechile și în gura mortului se viră fire de tămăie.

Unii pun pe mort „trei cășiului d'e mac“ zicînd „Atunșia să t'e poată unfla d'iavolu ca să t'e facă strigoii, cîn o pute'a numēra grăunțele d'e mac d'ila noauă șeasuri pună la doausprezeșe noapt'ea.“

(George Datcă, om în etate. Vețel).

Tot pentru ca mortul să nu se facă strigoii unii îl împung la inimă. Asupra acestui obicei vom mai reveni, — (brodind'o).

Mortul se acopere în copirșeu cu „sălia“ pe care ori o cumpără gata din boltă, ori o fac acasă din giolgiu „bureculind'o“ cu foarfes'ile împrejur, fără să se mai coasă.“

Peste sălie, de asupra pieptului mortului se pun flori d'e grăd'ina; iarna, verd'eață.

Peste zi, dacă mortul e fată mare, „soatele“⁴ ei vin și se cîntă după ea cam în forma următoare:

Ieți (iați) tu soro ziua bună

D'ela fir de tămăita

D'ela fet'e d'in uliță

D'ela fir d'e busuioac

D'ela fet'ele din joc...

Ian bagă mâna prin spin'i

Să t'e aperi d'e ves'ini

Și bagă mâna prin rugi

Să t'e aperi d'e butus'i

(Carolina Sava. Vețel).

Fetele rezimate cu capul de copirșeu unuia dintre părinți se cînta așa:

„Strugure bătut d'e brumă

Rēu-i Doamn'e fără mumă

Strugure bătut d'e peatră⁵

Rēu-i Doamn'e fără tată.“

E jalnică cîntarea fetelor la copirșeu la mamei prin pierderea căreia se vîd orfane de tot:

„Și nu știi tu maică bin'e

Că copiii hēi s'aras'i⁶

N'imēru nu i-s dragi.

Copiii fără părinți

La toată lumea-s urii.

Și fă maică atata bin'e

D'e bagă mâna prin spin'i

Și mē scoate dela strin'i (streini)

Și fă maică atita bin'e

D'e bagă mâna prin foc

Și mē du cu t'in'i la loc.“

(Luna Lina Josan. Vețel).

Sērile de „privegie“⁷ sunt adevērate petreceri, pline de glume, povești și uspătare.⁸

În ziua îngropăș'iumi (înmormintării) când mortul se scoală în ocol (curte) n'eamurile lui nu-l petrec îndată „ca să nu meargă și iele pe urma mortului (adeacă se tem de moarte).“ ci îndată după mort se închid'ē ușa pe ele, iar o muiere troznește în ușe trin'ti'nd o oală d'e lut, care se sparge întocmai cum se frînje și viața mortului. Apoi grabnic se face o n'e rînduială în casă „rēsturnānd scaun'ile cu pișioarele la d'eal.“ (Semn de doliu).

Numai după-ce mortul e așezat cum se cade în ocol, se deschide ușa n'eamurilor, cari încunjură mortul stānd în pișioare.

Aci mama mortului ori a femeiei dintre n'eamur dă de pomană unui om serac: o păpușă, care e făcută d'in un bit al'es, avānd la capēt un „crițari“ strîns b'ine cu cārpă albă; apoi o găină și un tuleu d'e cucuruz lāngă ea. Aceste trei lucruri se dau de odată așa că întāiu le sērută muerea care le cînsteș'te, apoi l'e înf'inde sāracului peste copirșeu mortului, iar acesta apucāndu-l'e, încă l'e sērută odată.

Acest obicei interesant e legat de credința poporului că mortul în calea sa pe lumea cealaltă are se străbată un loc întunecos, cum îi noaptea. Drumul se pierde fără veste, și n'ar ști se mai iese la lumină de n'ar avea cu el găina, ce s'a trecut peste copirșeu lui, care îi merge înainte tot ricāind și arātāndu-i calea, pe care se apuce. Ca găina se nu moară de foame, mortul îi zmicurā (sfārimă) de pre tuel de cucuruz.

Oare se nu fie aceasta credință a Romānului ceva moștenire din mitologia elinā — romanā (latinā) — care încă ne povestește de „o întunecime triplă, care acoperea abisul Tartarului“ și care oprea ori ce rază de lumină „din carul solarii al lui Heelios“ să pătrundă în el?⁹

Emil V. Degan.

¹ cārpă albă.

² creangă.

³ diavolul.

⁴ prietene intime.

⁵ ghiăță.

⁶ semnul grafic „s“ se pronunță „c“ (i, e) ardelenesc.

⁷ priveghiu.

⁸ veselie lāngă māncare și beutură.

⁹ Dict. mit. de G. Pop. Blaj, 1901 pag. 266.

Unificarea limbii literare române.

De M. Străjanu.

(Urmare.)

III.

„Acolo unde astăzi lipsește în limbă un cuvânt, iar ideea trebuie neapărat să fie introdusă, vom primi cuvântul întrebuintat în celelalte limbi romanice, mai ales în cea franceză. (Nu vorbesc de terminii tehnici).“

„O condițiune a-și adauge aici, ca să nu schimosim chiar și numele prozii din autorii clasici după cum le-au schimosit Francesii, și să zicem *Horace, Titu Live, Aristot*, cum zic și scriu mai toți câți vin din Franța, în loc de Horatiu, Titu Liviu, Aristotele. În aceasta și în multe altele limba italiană ar fi poate mai bun model pentru noi; fiind mai asemenea în forma celei române.

„Și în privința acestui principiu, credem că ne putem înțelege mai toți scriitorii. El deschide poarta cea mare pentru neologismele, ce se introduc și trebuie să fie introduse în vechea limbă română. O transformare așa de radicală a statului român și în genere a provinciilor locuite de Români, precum s'a întâmplat dela 1848 încoace nu s'a putut face fără a lăsa urme adinci în limbă. Sute de organizații nouă, mii de idei nouă, mulțime de cuvinte nouă — altfel nici nu se putea.

„Numai să nici acele două îngrădiri puse principului de mai sus:

„Întâiu, neologismele de introdus trebuie luate din limbile romanice, iar nu din limbi care ne sunt cu totul străine nouă, precum ar fi cea maghiară sau germană.

„Al doilea, neologismele sunt numai atunci de primit, când ne lipsește cuvântul în limba de până acum, iar ideea trebuie neapărat introdusă. Acest neapărat, cere oare-care compănire. Nu lenea unui traducător din limbile străine de a găsi, fie și prin mai multe cuvinte, expresia congruentă în limba română, poate să autorise un neologism. Noi nu putem primi „măsura în ochi“ (n. *Augenmass*) în locul măsurii după simpla vedre, nici „salvagardarea“ atători oratori (fr. *sauvegarder*) în locul scâpării neatînse sau a păstrării în întregime.“

Autorul Criticelor t-a afară dela regula arătată aici terminologia științifică. Pentru că, pe când literatura și celelalte arte sunt productul geniului național, care să deosebește dela un popor la altul, știința este productul rațiunii, care e aceeași pentru toți oamenii; prin urmare aceiaș cosmopoliti trebuie să fie termenii tehnici ai noțiunilor științifice. Vom zice dar „etimologie“, „gramatică“, „filosofie“, „astronomie“, „psihologie“, „poesie“, „pictură“, „musică“ pentru-că așa să află în toate limbile culte; și nu vom zica, *verbămînt, limbămînt, știemînt, stelămînt, suflemînt*, cum încercasă a zice șeoala puristă. Terminologia științifică o luăm din limbile clasice vechi, din elina și latina, de unde o i-au toate națiunile.

Sub nr.-ul IV, d-l Maiorescu vorbește mai pe larg despre vorbele de origine slavonă, pentru cari

n'avem în limbă alte vorbe romanice, ca să le putem înlocui. Prin urmare „înlocuirea lor cu neologisme ar fi o greșeală și este cu neputință.“ Desvoltând regula privitoare la această clasă de cuvinte d-l Maiorescu critică direcțiunea școlii etimologice, care voia să alunge din limbă toate cuvintele de origine străină și să le înlocuiască, unii cu latine, alții cu italiene sau franceze. Asemenea combate purismul lui Aron Pumnul, și stabilește regula, care am încercat a o resuma în acest articol mai sus, regulă după care nu trebuie să înlăturăm cuvintele înlăturate în limbă, ori de ce origine ar fi, când n'avem alte cuvinte românești, cu cari să le înlocuim.

„Cuvânt înrădăcinat“ — urmează autorul — „este acela, al cărui înțeles face parte din întreaga viață sufletească a poporului; și semnul acestei înrădăcinări este întrebuintarea cuvântului în toate manifestațiunile geniului unui popor: în rugăciune isvorită din credința sa religioasă în proverbul eșit din înțelepciunea sa lumescă, în povestea născocită de fantasia sa, și în poezia înflorită din adinca sa mișcare.“

„Cine, înțelegând odată această comoară sufletească a poporului, cuprinsă în cuvinte, s'ar mai putea gândi la sunetul brut al unui cuvânt și nu mai întâiu la tot cuprinsul său intelectual?“

Sunt douăzeci de ani, de când a scris d-l Maiorescu aceste reguli, și sunt treizeci și trei de când a început critica în contra falsei direcțiuni de atunci a literaturii și a culturii noastre naționale. La început lupta a fost înverșunată; însă cu timpul oamenii începură a recunoaște adevărul. Mai ales generațiunile tinere din toate provinciile române au îmbrățișat cu căldură ideile noii direcțiuni. Cu toate acestea sunt încă, multe disarmonii menite a dispărea; sunt multe cuvinte și forme cari deosebesc încă până la un grad limba cărturarilor din România de a acelor din țările vecine. Și trebuie să ne bucurăm, când vedem că tocmai veteranii literaturii noastre să ridică din nou în contra acestor deosebiri, și tocmai de acolo de unde chiar la începutul literaturii s'a auzit cel mai pronunțat glas pentru unitatea limbii literare.

Lucrul este firesc, pentru-că în țările vecine limba e mai espusă influințelor străine, și acolo trebuie să fie mai vie tendința pentru păstrarea și unitatea ei. E firesc și e trebuință, ca în prima linie Asociațiunea română pentru literatură și cultura poporului român să lucreze pentru acest scop.

Cum și prin ce mijloace?

Această Asociațiune, care face Academiei române o concurență demnă de laudă prin activitatea sa pentru cultura și unitatea culturală a poporului român, a întrebuintat și până acum și cele mai bune mijloace pentru realizarea marelui său scop, în care intră și unificarea limbii literare. Ea a întreprins o grea lucrare pentru vulgarizarea științei, Enciclopedia română; îngrijește de răspândirea literaturii prin edițiuni po-

pulare, accesibile tuturor; premiază colecțiuni de literatură poporană: s'a organizat în secțiuni pentru împărțirea activității membrilor săi după specialități: a înființat și continuă a înființa biblioteci populare și ambulante; are numeroase despărțăminte în toate ținuturile, cari lucrează pentru răspândirea ideilor și lucrărilor Asociațiunii în masele poporului și se îngrijesc de înmulțirea mijloacelor pentru susținerea și mărirea acestei nobile și sacre instituțiuni.

Să urmeze pe această cale, să recomande tinereilor generațiuni studiul serios al literaturii și limbei

române, așa cum se vorbește și se scrie de scriitorii cei buni în România, pentru-că aici s'a păstrat și s'a dezvoltat limba română în toată bogăția și frumusețea ei; să îngrijască prin toate mijloacele de-o răspândire cât se poate mai întinsă a operelor scrise de poeții și prosatorii noștri, cari și întru cât merită a servi ca modele.

Pe cale oficială, prin măsuri regulamentare, nu cred că ar fi bine nici cu puțință a se impune uniformitatea, nici a limbei nici a ortografiei.

(Va urma.)

Baladă poporală.

La crijmuța Cidviii
 Biau fis'iorii țerii..
 Tăt im biau și-m povestesc,
 La Cidvuța locomesc'
 Cân fu Gioi¹ d'e cătră seară
 Cu Cidvuța 'ncred'ințară.
 Sâmbătă boala-o lovi
 Dumin'ecă și muri.
 Când fu Lun'i d'e cătră seară
 Cuscii² după ea plecară,
 Și strigară d'ila poartă
 Să iasă Cidva afară.
 Ieși maica Cidviii.
 Mânis'i d-albe sufulcân (d)
 Ocii negri lăcrămân (d)
 Și d'in gură cuvintân (d):
 Fireaț cuscri iertători
 Și napoi intorcători.
 Că Cidvuța-i moartă'n casă,
 Sus pe masă de mătasă.
 Cositura-i stă'n fereastă,
 Și-o crus'ită mândră'n mână'
 Io tot plâng d'o săptămână.
 Și strigară a doua oară
 Să iasă Cidva afară.
 Ieși taica Cidviii
 Și d'in gură așa grăi:
 Fireați cuscri iertători
 Și napoi intorcători.

Că Cidvuța-i moartă'n casă
 Sus pe masă d'e mătasă
 Cosutura-i stă'n fereastă,
 Și-o crus'ită mândră'n mână
 Io tot plâng d'o săptămână.
 Pint'enă calu-n potcoavă
 Și se uită peste poartă,
 Vezură că Cidva-i moartă.
 Mire-n casă și intra
 Și d'in graiu așa grăia:
 Alei soacră draga me (a)
 Cumpără giolj d'e doi boi
 Și n'e 'ngroapă p'amândoi,
 Și n'e 'ngroapă lângă drum.
 Că d'in mine maic'o crește
 Pălcin'ior mândru 'npupit
 Cu lungi clengi³ impodobit.
 Și d'in Cidva maic'o crește
 Ied'eră mândră inflorită.
 Lingă⁴ palcin invirtită.
 Cați drumari pe drum or tres'e
 Lăcrămile să își verse.
 S'o mirat tată lumea
 S'e dragoste ii ahaia.
 Dragoste tare curată
 D'ela un june ș'o fată.

(Auzită în Vulcez Com. Hunedoara.)

E. V. Degan.

¹ Joi.

² Nuntașii.

³ crengi

⁴ pe lângă.